

КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

COMPREHENSIVE MECHANISM FOR STIMULATING TOURIST ATTRACTIVENESS OF VINNYTSIA OBLAST

У статті розглянуто механізм формування стратегії стимулювання туристичної привабливості шляхом формування її мети, цілей та завдань, а також результатів від впровадження. Прикладом однієї з таких стратегій представлено програму смарт-спеціалізації туризму Вінницької області як приклад комплексного механізму стимулювання туристичної привабливості даної області. Зазначено, що даний механізм є моделлю, яка має базуватися на SWOT-аналізі туристичної галузі Вінницької області, специфіки туристичної сфери регіону, конкретизації очікуваних результатів з урахуванням перспективних стратегічних рішень, а також формуванні конкретної стратегії смарт-спеціалізації туризму регіону. Визначено очікувані результати від впровадження даного механізму та показники цих результатів, а використання стратегії смарт-спеціалізації дозволила виокремити конкретні види туризму, на яких спеціалізуються райони Вінницької області, результатом чого є сформована карта. Зазначено, що реалізація механізму посилення туристичної привабливості Вінницької області шляхом впровадження смарт-спеціалізації потребує комплексності усіх секторів економіки та представників держави і бізнесу.

Ключові слова: туризм, економічний механізм, інвестиції, смарт-спеціалізація, туристична привабливість, стратегія.

The article examines the mechanism of forming a strategy for stimulating tourist attraction by forming its purpose, goals and objectives, as well as the results of its implementation. An example of one of these strategies is the program of smart tourism specialization of the Vinnytsia region as an example of a complex mechanism for stimulating the tourist attractiveness of this region. It is noted that this mechanism is a model that should be based on a SWOT analysis of the tourism industry of the Vinnytsia region, the specifics of the tourism industry in the region, the specification of expected results taking into account promising strategic decisions, as well as the formation of a specific strategy for the smart specialization of tourism in the region. The work also developed a methodical model for the formation of a smart tourism specialization program in the Vinnytsia region. The expected results from the implementation of this mechanism and the indicators of these results are defined. Also, during the formation of a complex mechanism for stimulating the tourist attractiveness of the Vinnytsia region, attention was paid to the logical division of the region's territories, namely, an analysis of the regions of the region was carried out and their tourist specialization was determined, which made it possible to make a more thorough analysis of the territories and tourist destinations, which in turn will make it possible to more accurately form strategic tourism goals to attract potential investors. The result of such a proposal is a map of the specialization of districts of Vinnytsia region by types of tourism based on available tourist resources. The importance and effectiveness of using the specified mechanism for stimulating the tourist attractiveness of the Vinnytsia region is confirmed by the determination of regional development priorities on the basis of smart specialization, which is mentioned in the new cycle of strategic planning in the field of regional development until 2027. It is noted that the implementation of the mechanism of increasing the tourist attractiveness of the Vinnytsia region through the implementation of smart specialization requires the comprehensiveness of all sectors of the economy and representatives of the state and business.

Key words: tourism, economic mechanism, investment, smart specialization, tourist attraction, strategy.

УДК 338.486.1.027(477.44)(045)

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.85-23>

Антонюк К.Г.

доктор філософії,
доцент кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи,
Вінницький торговельно-економічний
інститут
Державного торговельно-економічного
університету

Antoniuk Kateryna

Vinnytsia Institute
of Trade and Economics of
State University of Trade and Economics

Постановка проблеми. Економіка України на нинішньому етапі зазнає впливу глобальних викликів, що спричинені війною, зокрема йдеться про негативний вплив на галузь туризму, проте вже зараз потрібно розробляти ефективні стратегії та комплексні механізми стимулювання туристичної привабливості регіонів України, зокрема, й Вінницької області. Реалізація таких цілей неможлива без стратегічного планування та комплексності, однією з яких є смарт-спеціалізація районів Вінницької області, яка потребує ґрунтовного дослідження та розробки механізмів її реалізації та моделі формування як одного з головних механізмів стимулювання туристичної привабливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням питання комплексності стимулювання туристичної привабливості в контексті смарт-спеціалізації займалися такі вчені як Носирев О., Іванов А., Олешко А, Шацька З, Ровнігін О., Матюшенко І., Березіна О., Савіна Г., Іщук С. та інші.

Проте, дослідження тематики комплексного механізму стимулювання туристичної привабливості саме на прикладі Вінницької області потребує більшої конкретизації та ґрунтового дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження комплексного механізму стимулювання туристичної привабливості Вінницької області.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Досягти високого рівня соціально-економічного розвитку туризму в Україні неможливо без розробки та впровадження ефективної структурної стратегії з метою створення сприятливого інвестиційного клімату. Для реалізації успішної програми розвитку туризму перешкоджають проблеми та складнощі: військові дії на території України, відсутність правового механізму регулювання інвестиційної політики туристичної сфери, низька популярність використання публічно-приватного партнерства у сфері послуг, незацікавленість розвитку цієї сфери, низький рівень якості (в порівнянні зі світовим) надання додаткових послуг, недостатній рівень розвитку готельних мереж, транспортного сполучення, застаріла матеріально-технічна база та інші.

Рішення цих проблем невіддільне від пов'язаних із здійсненням значних інвестицій на державному, обласному та місцевому рівнях. Розробка регіональних програм, комплексних механізмів та стратегій стимулювання туристичної привабливості мають значні переваги (рис. 1).

Даний механізм є алгоритмом формування стратегії залучення інвестицій в туризм на регіональному рівні. Проте, для формування конкретних регіональних програм для конкретних регіонів потрібно здійснити більш глибокий аналіз та прорахунок, зокрема, використовуючи дослідження економічних та туристичних показників.

Інтенсифікація процесів відновлення зруйнованої економіки, мінімізація втрат та збільшення вигод можуть бути забезпечені активною політикою smart-спеціалізації регіонів. Концепція smart-спеціалізації, насамперед, має економічне підґрунтя з фокусом на регіони через виокремлення чинників, що можуть впливати на економічні, наукові, та технологічні спеціалізації в рамках регіональної політики або в рамках їх впливу на механізм продуктивності, конкурентоспроможності та економічного зростання [6].

Слід зазначити, що знаннями необхідно ділитися між регіональними зацікавленими сторонами, оскільки занадто часто партнерські відносини зазнають невдачі через недостатнє розуміння бізнес-факторів один одного. Потужним механізмом

Рис. 1. Механізм формування регіональної стратегії розвитку туризму та її результативність

Джерело: сформовано автором

досягнення цього спільного розуміння є належним чином забезпечені ресурсами заходи по регіональному прогнозуванню та сценарному плануванню за участю державного, приватного секторів та вищої освіти, головною метою яких буде розробка адаптованої до регіону стратегії смарт-спеціалізації [3, с. 85].

Сучасні регіональні та національні економіки тісно пов'язані зі смарт-спеціалізацією, під якою розуміють вибір на регіональному рівні таких сфер, у яких об'єднані інвестиції зможуть зробити найбільший внесок у економічний розвиток шляхом підтримки досліджень, розробок та інноваційної діяльності у межах виявлених галузей спеціалізації [5, с. 117].

Дану стратегію смарт-спеціалізації доцільно розглядати також в концепції розвитку туризму, зокрема, використати стратегію з метою формування привабливості туризму регіону. Вона формується завдяки наявним перевагам області та передбачає залучення регіональних органів влади, громадськості, бізнесу, підприємців та ін. [1, с. 98].

Такий підхід з метою удосконалення процесу формування та просування комплексних туристичних продуктів поєднує інформаційну, інтелектуальну, соціальну, матеріальну інфраструктуру туристичної діяльності. Використання цифрових інструментів допомагає збирати та поширювати інформацію для ефективного розподілу туристичних матеріальних та нематеріальних ресурсів [4, с. 112].

У новому циклі стратегічного планування у сфері регіонального розвитку (2021–2027 рр.) було включено новий обов'язковий компонент: визначення пріоритетів розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації [7], що свідчить про важливість та ефективність її використання у стратегічному плануванні розвитку туристичної сфери зокрема.

Відзначимо, що впровадження смарт-спеціалізації підтримується в рамках національної та європейської державної політики фінансовими інструментами (субвенції), інституційно (методологія, стратегія) та юридично. Регіони сприяють впровадженню смарт-рішенням завдяки своїм знанням про конкретні місцеві потреби.

Щодо дослідження перспектив та розробки комплексного механізму стимулювання туристичної привабливості Вінницької області, то вважаємо також доцільним застосування методики смарт-спеціалізації регіону у туристичному секторі. Даний механізм є моделлю, яка має базуватися на SWOT-аналізі туристичної галузі Вінницької області, специфіки туристичної сфери регіону, конкретизації очікуваних результатів з урахуванням перспективних стратегічних рішень, а також формуванні конкретної стратегії смарт-спеціалізації туризму регіону (рис. 2).

Вважаємо, що впровадження стратегії смарт-спеціалізації туризму у Вінницькій області буде сприяти пошуку шляхів розв'язання проблем, зокрема:

- розширення сфери туристично-розважальних послуг;
- створення, розмітка, каталогізація нових маршрутів і турів;
- сформувати ефективний механізм публічно-приватного партнерства, партнерства у сфері туризму та розваг;
- формування конкурентоспроможного туристичного кластера туризму в регіоні, зусиллями об'єднання всіх зацікавлених сторін «учасників» цього ринку послуг;
- посилення ролі лікувально-оздоровчого туризму на основі покращення та розширення послуг курортної та медичної інфраструктури існуючої мережі оздоровчо-курортних закладів області;
- налагодження співпраці з територіальними громадами області в цьому напрямку, формування спільних заходів щодо розвитку інфраструктури рекреаційних зон, розвитку «зеленого туризму», подієвого туризму тощо;
- підтримка та популяризація нових напрямків розвитку туризму в регіоні, зокрема: діловий, пригодницький, екотуризм, соціальний, гастро-туризм;
- залучати більше ресурсів для розвитку інфраструктури туризму, створення нових напрямків, вжиття дієвих заходів (фестивалі, форуми, ярмарки тощо), охорона архітектурної спадщини;
- розробка регіональних проєктів із залучення інвестицій у туризм відповідно до цілей регіональної стратегії збалансованого розвитку Вінницької області.

Очікувані результати та показники від впровадження даного механізму стимулювання туристичної привабливості Вінницької області шляхом смарт-спеціалізації туризму подано в табл. 1. Загалом, результативність всіх цих заходів можна буде в майбутньому оцінити як співвідношення вкладених коштів до кількості або обсягу досягнення продукту.

Для досягнення очікуваних результатів необхідно вирішити ряд завдань:

- збільшення кваліфікованого персоналу туристичних підприємств, шляхом створення туристичного хабу, який вже знаходиться в процесі запуску своєї діяльності, площадки для спілкування та обміну досвідом провідних фахівців сфери туризму; збільшення кількості одиниць природно-заповідного фонду, з урахуванням того, що на території Вінницької області функціонує тільки один національний природний парк, інформація про який не популяризується та потребує маркетингових рішень, аналогічна ситуація щодо запо-

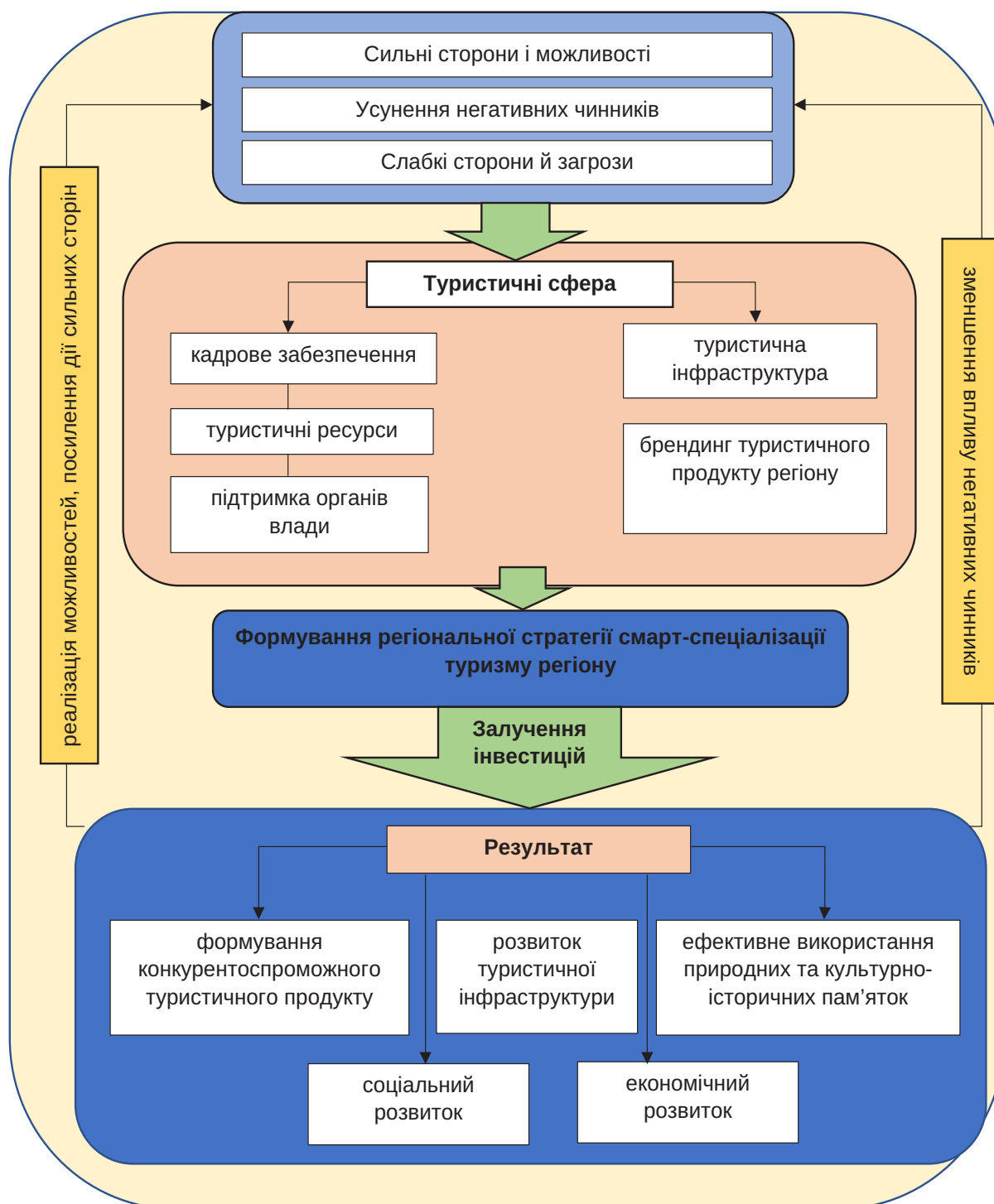

Рис. 2. Модель формування програми смарт-спеціалізації туризму Вінницької області

Джерело: сформовано автором

відників, заказників, урочищ, які також потрібно популяризувати.

Також при формуванні комплексного механізму стимулювання туристичної привабливості Вінницької області, варто звернути увагу на логічний поділ територій регіону, а саме здійснити аналіз районів області та визначити їх туристичну спеціалізацію, що дозволить зробити більш ґрун-

товний аналіз територій, туристичних напрямів та дасть змогу більш точно сформувані стратегічні туристичні цілі для залучення потенційних інвесторів. В цьому й полягає сутність смарт-спеціалізації туризму Вінницької області (табл. 2). На рис. 3 подано карту спеціалізації районів Вінницької області за видами туризму на основі наявних туристичних ресурсів.

Таблиця 1

Очікувані результати та показники від впровадження комплексного механізму стимулювання туристичної привабливості Вінницької області через стратегію смарт-спеціалізації

Очікувані результати	Показники
Збільшення обсягів реалізації туристичних та супутніх послуг;	Збільшення % туризму у структурі ВРП, зростання доходів від туристичної галузі та супутніх послуг
Збільшення потоку туристів в область до 2 млн. осіб в рік;	Відновлення потоку іноземних туристів, туристів-представників інших регіонів України, внутрішньорегіональних туристів
Збільшення інвестицій в туристично-рекреаційну галузь області;	Обсяг інвестицій в туристичну галузь регіону
Збільшення кількості робочих місць, створених у туристично-рекреаційній галузі та суміжних сферах діяльності;	Рівень зайнятості населення в туристичній сфері
Збільшення кількості місць у закладах розміщення в області;	Кількість ліжко-місць у інфраструктурі регіону
Зростання обсягів платежів надходжень до бюджетів всіх рівнів;	Прибуток від туристичної галузі
Збільшення обсягів туристичного збору до 3 млн. грн. в рік;	Темпи зростання платежів туристичних підприємств до бюджету
Соціально-економічний розвиток місцевих громад;	
Збільшення кількості проведених (підтриманих) заходів з розвитку туризму.	

Джерело: сформовано автором

Таблиця 2

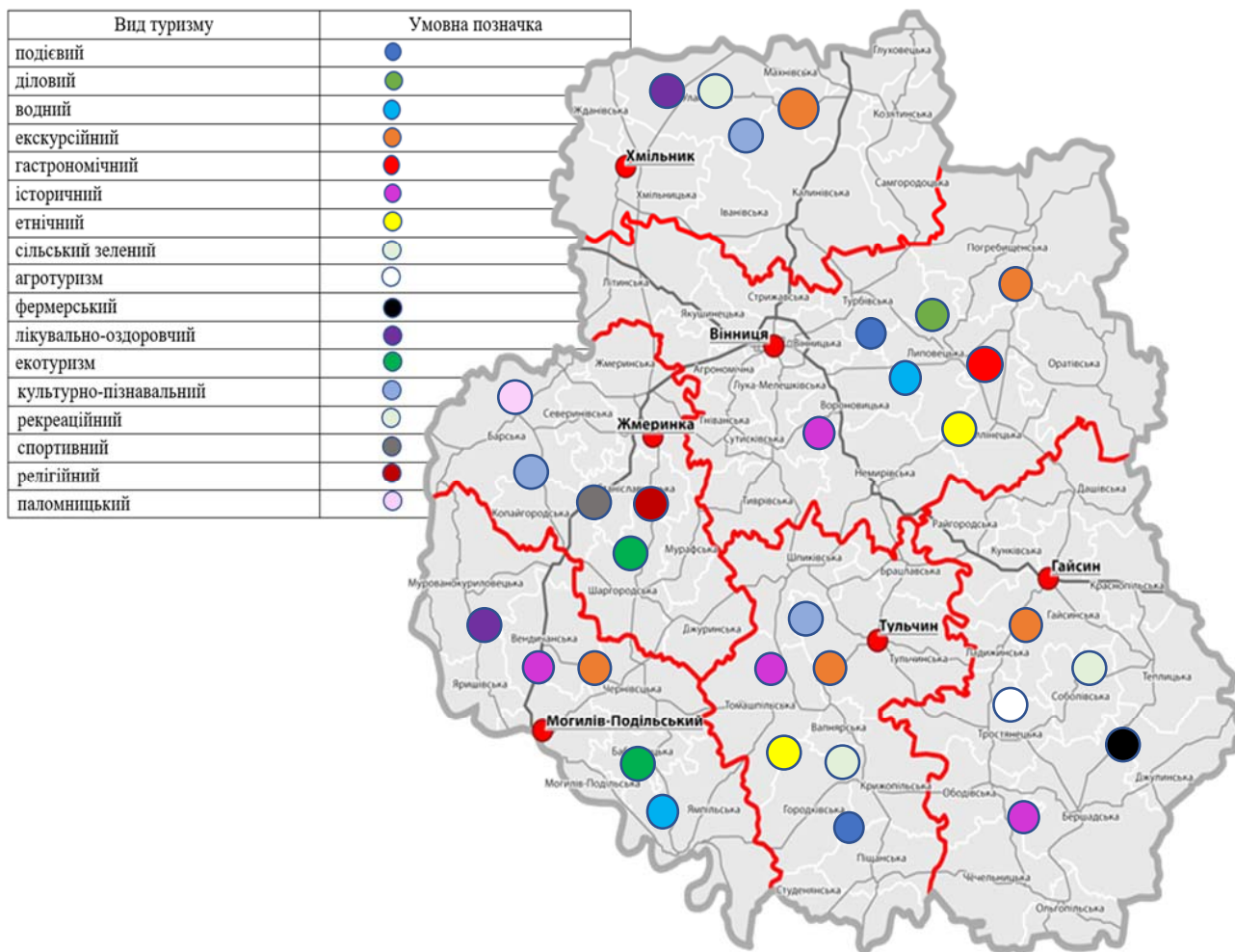
Спеціалізація районів Вінницької області за видами туризму на основі наявних туристичних ресурсів

Район	Вид туризму, який є спеціалізацією району
Вінницький	подієвий туризм, діловий, водний, екскурсійний, гастрономічний, історичний, етнічний
Гайсинський	екскурсійний, сільський зелений туризм, агротуризм, фермерський, історичний
Могилів-Подільський	лікувально-оздоровчий, історичний, екскурсійний, екотуризм, водний
Тулчинський	культурно-пізнавальний, історичний, екскурсійний, етнічний, сільський зелений туризм, подієвий туризм
Хмільницький	лікувально-оздоровчий туризм, рекреаційний, культурно-пізнавальний, екскурсійний
Жмеринський	культурно-пізнавальний, спортивний, релігійний, паломницький, екотуризм

Джерело: сформовано автором

Реалізація механізму стимулювання туристичної привабливості Вінницької області шляхом смарт-спеціалізації в галузі туризму потребує комплексного стимулювання, впровадження та підтримки як з боку державної адміністрації, так і з боку місцевих органів влади, суспільства та інвесторів. Необхідно також пам'ятати про створення спеціальних економічних зон туристично-рекреаційного типу, які повністю цілком реально втілити на території Вінницької області, формуючи потужні туристичні кластери, забезпечуючи зайнятість населення, розбудову інфраструктури та зростання прибутків регіону [2, с. 86].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, стратегія смарт-спеціалізації є ефективним та результативним прикладом комплексного механізму стимулювання туристичної привабливості, зокрема, й для Вінницької області, а спеціалізація районів на конкретних видах туризму дозволяє здійснювати ефективно, ціленаправлене та точне управління на локальному рівні. Використання цієї специфіки пропонованого комплексного механізму стимулювання туристичної привабливості області вимагає злагодженої синергетичної роботи публічного та приватного секторів, що формуватиме регіональну стратегію розвитку, її підтримку та реалізацію.

Рис. 3. Карта спеціалізації районів Вінницької області за видами туризму на основі наявних туристичних ресурсів

Джерело: сформовано автором

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Антонюк К.Г. Перспективи використання смарт-спеціалізації у формуванні програми розвитку туризму Вінницької області. *Modern engineering and innovative technologies*. 2022. № 7(17), С. 96–100.

2. Антонюк К. Особливості формування туристичної програми смарт-спеціалізації Вінницької області. *Туризм XXI століття: глобальні виклики та цивілізаційні цінності*: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (23 травня 2023 року, Київ) / відп. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Державний торговельно-економічний університет, 2023. С. 84–86.

3. Бут Т.В. Методичні підходи до оцінки актуальності смарт-спеціалізації туристичної галузі. *Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку*. Випуск 3 (25). 2023. С. 82–93.

4. Іванов А.М. Особливості управління сферою туризму в умовах децентралізації влади. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. Одеса: ОНМУ, 2023. № 3 (84). С. 100–116.

5. Носирев О. Смарт-спеціалізація регіонів як інноваційний вектор промислової політики. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2022. Вип. 2 (27).

С. 115–130. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22noovpp.pdf>

6. Олешко А.А., Шацька З.Я., Ровнягін О.В. Smart-спеціалізація України в перспективі післявоєнного відновлення економіки. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10286>.

7. Смарт-спеціалізація. URL: <https://rdasa.vn.ua/smart-spetsializatsiia>

REFERENCES:

1. Antoniuk K. (2022) Perspektyvy vykorystannia smart-spetsializatsii u formuvanni prohramy rozvytku turyzmu Vinnitskoi oblasti [Prospects of using smart specialization in the formation of the tourism development program in Vinnitsa region]. *Modern engineering and innovative technologies*, vol. 7, no. 17, pp. 96–100.

2. Antoniuk K. (2023) Osoblyvosti formuvannia turystychnoi prohramy smart-spetsializatsii Vinnitskoi oblasti [Peculiarities of the formation of the tourism program of smart specialization of the Vinnitsia region]. *Turyzm XXI stolittia: hlobalni vyklyky ta tsyvilizatsiini tsinnosti: Materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktych-*

noi konferentsii – *Tourism of the 21st century: global challenges and civilizational values: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference* (23 travnia 2023 roku, Kyiv) / vidp. red. A. A. Mazaraki. Kyiv: Derzhavnyi torhovelno-ekonomichnyi universytet, pp. 84–86.

3. But T. (2023) Metodychni pidkhody do otsinky aktualnosti smart-spetsializatsii turystychnoi haluzi [Methodological approaches to assessing the SMART-specialization relevance to the tourism industry]. *Management and Entrepreneurship: Trends of Development*, vol. 3, no. 25, pp. 82–93.

4. Ivanov A. (2023) Osoblyvosti upravlinnia sferoiu turyzmu v umovakh detsentralizatsii vlady [Features of tourism management in Ukraine in the conditions of administrative-territorial reform]. *Development of mana-*

gement and entrepreneurship methods on transport. Odesa: ONMU. Vol. 3, no. 84, pp. 100–116.

5. Nosyriev, O. (2022) Smart-spetsializatsiia rehioniv yak innovatsiinyi vektor promyslovoi polityky [Smart specialization of regions as an innovative vector of industrial policy]. *Socio-Economic Problems and the State*. Vol. 27, no. 2, pp. 115130. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22noovpp.pdf>

6. Oleshko, A., Shatska, Z. and Rovnyagin, A. (2022) Smart-spetsializatsiia Ukrainy v perspektyvi pisl-iavoiennoho vidnovlennia ekonomiky [Smart specialization of Ukraine in the perspective of post-war economic recovery]. *Efektivna ekonomika*, vol. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10286>

7. Smart-spetsializatsiia [Smart specialization]. Available at: <https://rdasa.vn.ua/smart-spetsializatsiia>